

Het derde boek

Van Frank van Pamelen verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

De wraak van Vondel
De Vliegende Hollander

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Frank van Pamelén

Het derde boek

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 5639 1

© 2021 Frank van Pamelen

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagillustratie © Evelina Kremsdorf/Trevillion Images (Siena);

© Tomas Houda/Alamy Stock Photo (SATOR-vierkant)

Foto auteur © Ruud Pos

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

PROLOOG

‘Ik heb het je beloofd, Sisi.’ Triomfantelijk houdt hij zijn glas omhoog. Haar glimlach spreekt boekdelen. Het point of no return is gepasseerd, en ze weet het. Geen weg terug. Of eigenlijk: dit is de enige weg terug. De route naar hun roots. Naar wat hun toebehoort. ‘De wereld weer aan onze voeten.’

Het antieke parket kraakt onder zijn schoenen. Hij draait het juiste continent naar voren en drukt op de knop. Boven de Kreeftskeerkring gaat de globe open. ‘Bourbon?’

Het antwoord wacht hij niet af. Zijn smaak is haar smaak geworden. En wijn is ook te bescheiden voor deze gelegenheid.

‘Hier.’ Hij zet het glas op het tafeltje naast haar. ‘Proost.’

Achteraf is het best snel gegaan. Nog geen zeven jaar geleden leerde hij haar kennen, op een kunstbeurs in Zwitserland. Viel hij als een blok. Voor dat golvende rode haar, die mysterieuze mond, die aristocratische ogen. Hij won haar hart en haar vertrouwen. Onafscheidelijk zijn ze, sindsdien. Ze begrijpen elkaar, voelen elkaars pijn, strijden een gemeenschappelijke strijd. Gerechtigheid, daar gaat het hun om. Daar zijn ze al die tijd naar op zoek geweest. En nu is het bijna zover. Nog even en de oneffenheden uit het verleden zijn gladgestreken. De oude glorie zal worden hersteld.

Hij loopt naar het dressoir, trekt een lade open en pakt een sleutel. Dan haalt hij het schilderij van de muur en zet het op het parket. Elke dag opent hij de kluis, even, voor het gevoel. Om de roem alvast te ruiken. Twee bronzen kistjes, fraai gegraveerd, identiek gedecoreerd.

Het derde ontbreekt nog. Maar niet lang meer.

Er komt een berichtje binnen. Alles is geregeld. Het spel gaat beginnen. Hij nipt van zijn glas, sluit de kluis en hangt het schilderij terug. Met een brede grijns kijkt hij haar aan. 'Ik heb het je beloofd, *Simonetta mia.*'

DEEL I

O I

Het is niet zijn favoriete feestdag, Maria-Tenhemelopneming. Huizinga veegt het zweet van zijn voorhoofd en kijkt omhoog. Onbewolker kan een lucht niet zijn. Zelfs de beelden tegen de witte façade lijken te bezwijken onder de aanhoudende hitte. Had de Heilige Maagd destijds niet een aangename lentedag uit kunnen kiezen, als ze dan toch zo nodig moest opstijgen? Of een frisse oktoberochtend?

Weer krijgt hij een por in zijn rug. Amerikaanse ellebogen. Wat moeten die gasten in godsnaam in de Duomo? Waarschijnlijk gaan ze alleen maar naar binnen om verkoeling te zoeken. En omdat het gratis is vandaag. Voor de kunstschaten komen ze niet. Zojuist hoorde hij ze nog klagen over saaie buitenmuren. Of rood marmer niet mooier was geweest. Dat zwart en wit al dik duizend jaar de kleuren zijn van Siena, naar de paarden van de stadsstichters, zal ze aan hun veel te brede reet roesten. Net zoals ze straks ook apathisch over de wereldberoemde mozaïekvloer zullen sloffen, met hun rug naar Donatello's Johannes. Parels voor de zwijnen.

Een duif landt vlak naast de rij, pikt een stuk pizza uit een afvalbak en klapwiekt ervandoor. Die hoef ik niet op mijn bord vanavond, denkt Huizinga. *Piccione arrosto* is hem beloofd. Gebraden duif. Dat eten ze hier in Toscane op Ferragosto, heeft Sandrie vorige week gemaild. 'Vogel en tafel zijn gereserveerd. Prima restaurant.' Hoelang is het geleden dat hij haar heeft gezien? Drie jaar? Vier? Aan het begin van het decennium verruilde ze de Leidse universiteit voor die van Pisa. Sindsdien heeft hij haar twee keer bezocht: de eerste keer

bij haar inaugurele rede als *professoressa di Geometria*, en daarna nog een keer na een werkbezoek aan zijn eigen vakbroeders van de subfaculteit Historische Letterkunde. Wat geen onverdeeld genoegen was: Pisa, ooit een van de meest prestigieuze universiteitssteden van Europa, bleek niet veel meer dan een verzameling verpauperde paleizen, afbrokkelende muurplaten en roestige slagbomen. De enige zichtbare verwijzing naar wetenschap van betekenis was de naam van het vliegveld: Galileo Galilei. Ooit het genie dat aantoonde dat de aarde om de zon draaide, nu een tussenstop voor toeristen van wie de wereld vooral draait om een scheefgezakt gebouw op een grasveldje.

‘Sorry.’ Een duw in de zij deze keer. Ook hier zijn de nodige toeristen. Vooral deze paar dagen. Morgen is de Palio. De timing van het rendez-vous had beter gekund; de gevels worden ontsierd door carnavaleske vlaggen, er ligt paardenstront in de straten en overal hangen afbeeldingen van rupsen, slakken, stekelvarkens en andere beesten. Is hij een keer in Siena, is de stad zichzelf niet. Overal staan ambulances, lopen agenten, zijn straten afgezet. Het plein der pleinen heeft hij nog niet gezien, maar dat ligt natuurlijk ook...

‘Hé!’

Bijna verliest Huizinga zijn evenwicht. Een kleine, gedrongen man valt met zijn volle gewicht tegen hem aan. ‘*Scusi, signore.*’ Donkere ogen kijken omhoog, eerder vragend dan schuld bewust. Een zwerver? Zware wenkbrauwen, broek met gaten, halsketting met een zwart-wit gestreept kruis. Iemand van hier. Vlug komt hij overeind. ‘*Mi scusi,*’ zegt hij nog een keer. Dan maakt hij zich uit de voeten. Blote voeten, in sandalen.

Huizinga voelt in de binnenzak van zijn jasje. Portemonnee, paspoort, alles is er nog. Ook het plattegrondje dat hij van het hotel heeft meegekregen, met het balpenkruisje bij de Dom. ‘Een kathedraal vol geheimen, meneer. Als u vanmiddag nog een uurtje heeft, moet u zeker gaan.’ Een uurtje, dacht hij meteen. Meer dan tweehonderd jaar is eraan gebouwd, en hij zou er maar een uurtje voor uit hoeven trekken. Waarvan driekwart buiten in de rij, weet hij inmiddels. Gelukkig komt Sandrie pas aan het eind van de middag. Misschien neemt hij nóg een uurtje. Doe eens gek.

Een suppoost wenkt hem naar binnen en leidt hem door een

poortje. Huizinga ziet het meteen: ook hier heeft de Palio toegeslagen. Overal hangen die idiote dierenbanieren. Giraffen, draken en olifanten bevullen de zuilen, tientallen mensen dragen bijpassende sjaltjes. Op de vloer ligt beschermend tapijt. Morgen worden hier vaandels gezwaaid en paarden gedoopt, begrijpt hij van de suppoost, het monumentale mozaïek mag niet worden beschadigd. De fameuze afbeeldingen zijn domweg afgedekt. Huizinga zucht. Daarvoor heeft hij dan drie kwartier Amerikanen doorstaan. Teleurgesteld wil hij de stadsplattegrond terug in zijn colbert stoppen, maar de rechterzak werkt niet mee. Heeft iemand daar nu stiekem een reclamefolder in gedaan? Met een ruk trekt hij een stuk papier tevoorschijn. Een dun, vergeeld velletje met een rafelige rand. Verbaasd vouwt hij het open.

AND. JUNII

CALEDONII

ABREDONENSIS.

Een pagina uit een boek? Huizinga kijkt om zich heen. Hoe komt hij hieraan? Niemand die zijn blik zoekt. Iedereen murmelt zich een weg langs marmer, een mechanische stem galmt dat het stil moet zijn. Wat moet hij met dit blaadje? Op een uitbundig versierde gravure prijken twee bebaarde mannen, met tussen hen in een armillarium. Een wimpel vertoont een Latijnse tekst:

UNIVERSITAS RERUM UT PULVIS IN MANU IEHOVAE

‘Het geheel van de dingen is stof in de hand van God.’ Een titelpagina, lijkt het, van een religieus werk. Uit het boek gescheurd. Een behoorlijk oud boek, ook nog. Wie stopt zoiets nu in jaszakken van toeristen? Zit er een evangelische gedachte achter? Van een of ander splintergeloof? LUGDUNI, staat eronder. Uit Lyon. Daar is het boek uitgegeven, kennelijk. In 1678, zo te zien. Iemand heeft gewoon een bladzijde uit een dik driehonderd jaar oud boek staan scheuren! Misdadig! Er is, met zwarte pen, iets bij geschreven. Een woord voor en een woord achter de plaatsnaam.

Huizinga's hart slaat een slag over. LUGDUNI BATAVORUM! Niks Lyon! Iemand heeft er Leiden van gemaakt. En niet alleen dat: MAGISTER LUGDUNI BATAVORUM, dit is nadrukkelijk gericht aan een professor uit Leiden. Snel draait hij zich om. Wie heeft dit aan hem gegeven? Wordt hij gevolgd? Is dit een grap? Is er iemand met wie hij contact...

De zwerver! Die struikelaar van zojuist. Die is daarnet aan zijn jas gaan hangen. Heeft die dit toen aan hem gegeven? En zo ja, waarom? Onmiddellijk loopt Huizinga naar de uitgang. Hoe moet hij die vent in vredesnaam vinden? Het plein staat vol met mensen. Links maakt een groep toeristen zich op voor een stadswandeling, er is drukte bij een frisdrankkraam, een Japanse familie framet zich in een selfie. Niemand kijkt zijn kant op. Als iemand zijn aandacht wil trekken, denkt Huizinga, is het niet logisch om vervolgens onzichtbaar te zijn. Rechts staat een ziekenwagen, half om de hoek. Stond die er net ook al? Er schijnt iets aan de hand te zijn. Hij rent de trappen af, haast zich door een groep oranje-groene sjaltjes en loopt in de richting van het rumoer. Bij de witte buitenmuur heeft zich een kleine menigte verzameld. Tussen de ledematen door ziet hij twee fluorescerende hesjes. Ze zijn een man aan het reanimeren. In elkaar gezakt, vangt Huizinga op. *Suicidio*. De man heeft blote voeten in afgetrapte sandalen. Er zit bloed aan zijn pols. Zijn wenkbrauwen bewegen niet, het zwart-witte crucifix aan zijn ketting hangt stil. Er klinken een paar onverstaanbare woorden. De hesjes komen overeind. Een van de twee slaat een kruis.

‘Vertel.’

‘Hij is dood, *Superiora*.’

‘Hoe?’

‘Seneca.’

‘Mooi. En op tijd?’

‘Wij denken van wel.’

‘Denken is niet goed genoeg.’

‘We zullen het snel weten.’

‘Wie heeft hij benaderd?’

‘Een Hollandse professor, is zojuist bevestigd.’

‘Hm. Verlies hem niet uit het oog, *Fratello*.’

‘Geen moment.’

‘*Forza Fors*.’

‘Forza Fors, *Superiora*.’

De serveerster gebaart: of hij nog een glas wil. Huizinga knikt en probeert een glimlach. Dit is wat hij zich van Toscane had voorgesteld: een zwoele namiddag, een authentiek café en een permanente aanvoer van goede chianti. Plus aangenaam gezelschap, maar dat ontbreekt nog. Vanaf het terras kan hij de Via Banchi di Sopra overzien, de straat van het station naar het centrum. Ze zal zo wel komen. ‘Eerst een *aperitivo* bij Nannini,’ heeft ze gemaild. ‘Dan zien we daarna wel hoe 3 & 4 naar het restaurant rollen.’

3 & 4. Dat gaat ver terug. Tot aan Adriaan zelfs. Zijn tweelingbroer had bij Minerva een meisje ontmoet, ‘van de cijfers maar verder niks mis mee’, en na wat onhandig gerommel op studentenkamers bleek het vooral platonisch een schot in de roos. De twee waren jarenlang vrijwel onafscheidelijk. Feesten, weekendjes aan zee, festivals, overal introduceerden ze zichzelf als San3 en A3aan, later afgekort tot 3 & 3. Tot Adriaan zich, vers gepromoveerd, dronken naar zijn dood fietste. Tijdens de uitvaart spraken Sandrie en Olivier af elkaar met enige regelmatig op te zoeken voor een troostbezoek. Wat ze nu, na al die jaren, nog steeds doen. Ondanks de afstand. San3 & Oli4 zijn elkaar nooit uit het oog verloren.

De wijn verschijnt op tafel. Naast het glas ligt de uitgescheurde telpagina. Geen twijfel: die is aan hem gericht. Statistiek is niet zijn favoriete vak, maar de kans dat dit stuk papier bij een andere Leidse hoogleraar terecht had moeten komen, in deze stad, op deze dag, is zo goed als nul.

Geschreven door een Schot, als hij zich niet vergist. Caledonië. De naam van de auteur zegt hem niets. Andreas Junius, wat is dat op z'n Schots? Angus Young? Nee, die was van AC/DC. Dit is een theoloog, aan de Latijnse omschrijving te zien. Met een studie naar goddelijke voorzienigheid en wilsbeschikking.

DE PROVIDENTIA ET PRAEDESTINATIONE

Ook een soort *highway to hell*, denkt Huizinga. Geplaveid door schriftgeleerden. De baarden op de gravure lijken van een meer wetenschappelijke orde. Ze hebben meetinstrumenten in hun handen. Hun namen staan eronder: PTOLOMEUS EGIPT en EUCLIDES. Wat moet hij hiermee? Waarom heeft die zwerver dit aan hem gegeven? Was het wel een zwerver? En waarom heeft hij zichzelf van het leven beroofd?

Er trilt iets bij zijn glas. Een appje. Sandrie. *Kink in de kabel*, leest Huizinga. Gedoe op de uni. Het wordt vanavond laat. *Sorry, sorry, sorry.*

De duif vindt het niet erg, appt hij terug. *Ik zie je in het hotel*. Eigenlijk hoort daar nog een smiley bij, maar zijn hoofd staat niet naar lachende gezichtjes. Er is net een man overleden. Iemand die contact met hem zocht, om een of andere reden.

Hij checkt zijn mobieltje. Tien over vijf. Ineens heeft hij tijd zat. Om terug naar de Dom te gaan, bijvoorbeeld. Waarom niet? Misschien komt hij daar meer over die kerel te weten, voor wat het waard is. Snel legt hij een tientje op tafel. Dat tweede wijntje moet maar even wachten. Chianti kan dat hebben.

Het is nog steeds druk op de Piazza del Duomo. De kathedraal is net gesloten, de souvenirverkopers doen laatste zaken. Er lijken meer locals aanwezig dan zojuist: jongeren met overwegend groen-oranje sjaals hebben zich bij de trappen verzameld. Ze dragen de kleuren van hun *contrada*, ongetwijfeld de wijk waarin deze kerk staat. Even verderop heeft Huizinga vergelijkbare vlaggen aan de gevels zien han-

gen. *La Selva* heet het hier. Het bos. Misschien een toponiem dat de lading vroeger heeft gedekt, maar anno nu is er geen boom meer te bekennen. Het enige hout van betekenis ligt in latten op schragen: langwerpige tafels staan klaar om gedekt te worden. Hoe de paardenrace ook zal verlopen, of het paard van hun wijk nu wint of niet, aan het eind van de race is het feest. Zoveel is duidelijk.

Om de hoek van de Dom is de ambulance verdwenen. Er staat ook minder volk dan vanmiddag, ramptoeristen hebben hier niets meer te zoeken. De plek waar de man in elkaar zakte, is gereinigd. Er ligt geen bloed meer op de stenen. Eén brandend waxinelichtje verraadt de exacte locatie, vlak bij de muur, op een sierverhoging. Verder lijkt het business as usual. Een bejaard echtpaar buigt zich over een stadsplattegrond, iemand probeert een scooter aan de praat te krijgen, een vrouw met reflecterende kleding leegt een prullenbak. Geen rouwendes mensen, geen nabestaanden, niets. Misschien kwam hij toch niet uit de buurt. Of was het een ongelukkige einzelgänger. Suicidio. Wel een raar idee, denkt Huizinga: hij is zo'n beetje de laatste die hem levend heeft gezien.

'Kende u hem?' De vrouw van de prullenbak is naast hem komen staan. Ze kijkt naar het kaarsje op de grond en veegt een pluk plakhaar van haar voorhoofd. Het is nog steeds warm.

Huizinga schudt zijn hoofd.

'Arme man.' Haar Engels is gebrekkig, maar verstaanbaar. Opvallend dat ze niet in het Italiaans begint, denkt hij. Kennelijk ziet hij er weinig inheems uit. Te lang voor een Toscaan, dat zal het zijn.

'Ik heb hem vanmiddag zien liggen,' zegt hij.

'Ik niet,' reageert ze. 'Wij worden altijd pas na afloop gebeld, als we moeten schoonmaken.'

'Dat is prima gelukt,' zegt Huizinga. 'Alle sporen zijn weg.'

'Bijna alle.' Ze pakt een emmer van haar karretje en doopt een borstel in het sop. 'Alleen de muur nog.'

Huizinga's blik gaat omhoog. Net boven ooghoogte zitten rode vegen op het witte marmer. Bloed? Zo ver boven de grond? 'Wacht even.' Hij stapt op de verhoging en bekijkt de vlekken van dichterbij. Het is een woord! Vaag, maar net duidelijk genoeg om te lezen. NOSO, staat er. 'Wat betekent dat?'

De vrouw haalt haar schouders op. ‘Misschien heeft het iets te maken met het raadsel.’

‘Welk raadsel?’

Met haar vrije hand wijst de vrouw naar een rechthoekig blok, links van de bloedletters. Het is kleiner dan de andere muurdelen. Onder een brede barst staat een tekst. In het marmer. In kapitalen.

Huizinga’s mond valt open. ‘Dit meen je niet...’

De klap van de achterklep verraad de ouderdom van de auto. De carrosserie hangt met tape en touwtjes aan elkaar. Het is een godswonder dat het ding de trip heeft overleefd: van Ouadane naar Atar, dwars door de woestijn, over onverharde wegen. Tweehonderd kilometer stuiteren over steentjes.

Hij tilt de rugzak uit de kofferbak, zet zijn pet op zijn hoofd en kijkt omhoog. De zon is fel maar laag. Over een uur gaat het schemeren, drie kwartier later is het donker. De avond valt snel in Mauritanië en de duisternis duurt lang, zeker als je afhankelijk bent van licht. Zonder zicht is het moeilijk zoeken. Overdag was het al een beproeving geweest: bij zonsopkomst naar de vlakke hobbelen, speuren naar stenen en artefacten, grondboringen verrichten, pottenkijkers afschudden. Met magere resultaten. De week heeft maar weinig opgeleverd. Al weegt dat weinige nog best veel: met moeite hijst hij de bagage op zijn rug.

Bijna halfzeven, zegt zijn horloge. In Italië is het een uur later. In de terminal kan hij zijn berichten checken, als de wifi werkt. Achter hem klinken kreten. Een man in een lichtblauwe djellaba jaagt een groep dromedarissen uiteen. Zand stuift op, het heeft in geen weken geregend, de man probeert een schrale struik te beschermen. Onbegonnen werk, die beesten trekken zich nergens iets van aan. En zeker niet van mensen. Mensen zijn vooral bedoeld om tegenaan te spugen.

Rustig loopt hij naar het kleine gebouw. Naast de ingang staat een houten kar met koffers, schuin daarboven hangt een geel bord

met een pijl: voor de *Arrivée* moet je naar rechts. Alsof dat hier iets uitmaakt, denkt hij. Atar International Airport heeft maar één landingsbaan. Ook wel bekend als startbaan.

Het is niet druk in het halletje. Nog geen kwart van de stoelen is bezet. Het is het enige vliegveld dat hij kent met kleedjes op de tafels: roze borduurbloemen hangen over de randen, levende fleurigheid staat in flessen in het midden. Als het buiten niet groeit, probeer je het binnen. Aan de wil zal het niet liggen. En aan zijn wil ook niet.

Hij bestelt een flesje cola, gaat zitten en steekt een sigaret op. Roken mag hier nog, een van de weinige pluspunten van Afrika. Of althans, dit deel van Afrika. Bij zijn tussenstop straks, in Agadir, gelden modernere regels. Een ideale overstap naar Europa, ondanks de wachttijd. Morgen rond deze tijd hoopt hij in Italië terug te zijn. Met een beetje geluk is de boel dan al aardig aan het ontkiemen.

Hij opent een rits van zijn rugzak, zijn telefoon zit klem tegen de verzamelde stenen. Hij heeft alle drie de kleuren gevonden: rood, zwart en wit, precies zoals geschreven staat. Schelpen heeft hij ook: een teken dat er ooit water is geweest, zeewater, tot honderden kilometers landinwaarts. Maar is dat genoeg? Voorlopig moet hij het ermee doen, in afwachting van nieuw houvast.

De telefoon heeft de tocht doorstaan. De barst in het scherm is binnen de perken gebleven, de batterij is nog halfvol. In Marokko kan hij wel weer opladen. Er zijn twaalf berichten binnengekomen, allemaal van Luca. Een van de vier die het nummer heeft. Wat het wel zo overzichtelijk maakt. Het laatste appje dateert van nog geen halfuur geleden: *Het zaadje is geplant.*

Vijf sterren, zag hij net. Zo chic had het nu ook weer niet gehoeven. Maar Sandrie was allang blij dat ze iets heeft kunnen boeken, zo vlak voor de Palio. Grand Hotel Continental is van een stuitende inwisselbaarheid. Het had net zo goed in Amsterdam kunnen liggen, of in São Paulo. Niet direct zijn kopje thee. Maar het is er schoon, heeft hij geconstateerd, en relatief rustig. En dat is best wat waard.

Het eten is er enigszins bij ingeschoten. De beloofde duif werd een laffe afhaalpizza, op weg naar het Fortezza Medicea. Een bouwwerk dat net zo armzalig bleek als zijn quattro stagioni, maar dat deerde hem nauwelijks. Hij wilde de stad uit, weg van de drukte, even zijn gedachten ordenen. Over anderhalve week moet hij zich weer melden bij zijn alma mater, komt Leiden weer tot leven, en hij was en is niet van plan om met een overvol hoofd aan het academisch jaar te beginnen.

Weer checkt hij zijn browser. Op een vage site heeft hij Andrew Young gevonden, een zeventiende-eeuwse theoloog uit Aberdeen. AND. JUNII CALEDONII. Veel informatie staat er niet bij. De Schot is professor geweest in Murcia en Madrid, maar heeft ook sporen nagelaten in Cirencester, in Engeland. Het oude Corinium, weet Hui-zinga, niet ver van Oxford. Hij is er een keer geweest, bij wijze van uitstapje tijdens een congresweek. Lief plaatsje. Belangrijk in de Romeinse tijd, onbeduidend anno nu. Op Google Maps, met laag over laag over laag informatie, popte zojuist niets van betekenis op: drie Tesco's en een Lidl.